

خلاصه دین و زندگی یازدهم تجربی - ریاضی-فنی و حرفه ایی و کار و دانش

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دین و زندگی (۲)

رشته های علوم تجربی - ریاضی و فیزیک - فنی و حرفه ای - کار و دانش

پایه یازدهم

دوره دوم متوسطه

۱۳۹۶

تهیه و تنظیم:

(سعیده السادات قریشی)

سرگروه دین و زندگی استان قزوین

سال تحصیلی ۹۷-۹۶

درس اول

هدایت الهی

احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه ای که بتواند: الف - پاسخ گوی نیازهای او باشد و ب - سعادت بشر را تضمین کند سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم.

❖ نیاز های برتر

انسان مانند سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد؛ مانند نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک و خداوند پاسخ. این نیازها را در جهان خلقت آماده کرده و راه آگاهی از آنها را به انسان داده است. مثال: در وقت نیاز به آب و غذا، احساس تشنگی و گرسنگی می کند و سراغ آب و غذا میرود. هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می برد و برای خود لباس و پوشاک و مسکن تهیه می کند.

اما نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی شود (انسان دارای نیازهای مهم تر و برتری است).

زمانی که انسان، اندکی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد خود را با نیازهایی مهم تر روبه رو میبندد.

این نیازها برآمده از سرمایه های ویژه ای است که خداوند به انسان عطا کرده است.

این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالاخره به سوال هایی تبدیل میشوند که تا پاسخ آن ها را نیابد، آرام نمی گیرد.

برخی از این نیازها عبار تاند از:

۱- شناخت هدف زندگی

۲- درک آینده خویش

۳- کشف راه درست زندگی

❖ شناخت هدف زندگی

❖ الف - انسان میخواهد بداند برای چه زندگی میکند؟

❖ پ - او می داند که اگر هدف حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود،

عمر خود را از دست داده است.

- ❖ از این رو امام سجاد علیه السلام پیوسته این دعا را می کرد: « خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده ای.»
- ❖ درک آینده خویش
- ❖ الف - انسان با این سؤال مهم و اساسی نیز روبه روست که **آینده ی او چگونه است؟**
- ❖ ب - آیا زندگی او با مرگ تمام می شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می گردد؟
- ❖ پ - اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، **نحوه ی زندگی او پس از مرگ چگونه است؟**
- ❖ ت - **زاد و توشه ی سفر به جهان دیگر چیست؟ و خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟**
- روزها فکر من این است و همه شب سختم که چرا غافل از احوال دل خویشتم
- از کجا آمده ام آمدنم بهر چه بود به کجا می روم آخر نمایمی وطنم
- ❖ **پیام: ابیات بیانگر نیاز درک آینده ی خویش است و این که انسان میخواهد بداند آینده ی او چگونه است؟**
- ❖ پاسخ به این سؤال ها از عهده ی چه کسی بر می آید؟ فقط از عهده ی کسی بر می آید که - 1: کاملاً از جهان دیگر و زندگی پس از مرگ آگاه باشد و - 2: زاد و توشه ی آن را بشناسد و به دیگران اطلاع دهد.
- ❖ کشف راه درست زندگی
- ❖ الف - راه زندگی یا **چگونه زیستن** که ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد، **دغدغه ی دیگر انسان های فکور و خردمند است.**
- ❖ ب - این دغدغه، دغدغه ای جدی است زیرا انسان فقط **یک بار به دنیا می آید و یک بار** زندگی در دنیا را تجربه می کند. بنابراین باید در این فرصت تکرار نشدنی، از بین همه راه هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که: ۱- به آن مطمئن باشد ۲- بتواند از همه سرمایه های که خدا به او داده است به خوبی بهره مند شود.
- ❖ ۳- به آن هدف برتری که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.
- ❖ پاسخ به نیاز های برتر
- ❖ پاسخ به سؤال هایی که در قالب نیاز های برتر مطرح می شود باید حداقل دو ویژگی داشته باشد:
- ✓ الف - کاملاً درست و قابل اعتماد باشد.

✓ ب - همه جانبه باشد.

❖ **الف) کاملا درست و قابل اعتماد باشد :**

زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه ای کافی نیست به خصوص که راه های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون هستند.

❖ **ب - همه جانبه باشد:**

به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد. زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی، پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند نمیتوان برای هر بعدی جداگانه برنامه ریزی کرد.

❖ **چه کسی می تواند پاسخ صحیحی به این سوال ها بدهد؟**

با توجه به دو ویژگی ذکر شده برای پاسخ ها، کسی می تواند پاسخ صحیح به این سوال ها بدهد که: آگاهی کاملی از: الف - خلقت انسان، ب - جایگاه او در نظام هستی، پ - ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد.

همچنین بداند که انسان ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و چه عاقبتی در انتظار آنهاست.

❖ **شیوه هدایت خداوند**

خداوند هر مخلوقی را متناسب انسان ویژگی هایی دارد که با ویژگی هایی که در وجودش قرار داده است هدایت می کند.

همین امر سبب تفاوت شیوه ی هدایت وی از سایر مخلوقات شده است

ویژگی های انسان عبارت اند از: ۱- توانایی تفکر و انجام کارها به کمک فکر و اندیشه

۲- قدرت اختیار و انتخاب

۱- ابتدا درباره ی هر کاری که می خواهد انجام دهد، تفکر می کند و ۲- اگر به هر دلیلی تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را انتخاب می کند و ۳- انجام می دهد.

هدایت خداوند نیز از مسیر این دو ویژگی می گذرد. یعنی :

خداوند برنامه ی هدایت انسان را که در بر گیرنده پاسخ به سوالات بنیادین بشر است، از طریق پیامبران می فرستد؛ تا آنها با تفکر در این برنامه و پی بردن به ویژگی ها و امتیازات آن با اختیار خود این برنامه را انتخاب کنند و در زندگی به کار ببندند و به هدفی که خداوند در خلقت آن ها قرار داده برسند. انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر میکند و با کسب معرفت و تشخیص باید ها و نبایدها، راه صحیح زندگی را مییابد و پیش می رود.

امام کاظم (ع) به شاگرد برجسته ی خود، هشام بن حکم، فرمود:

ای هشام، خداوند رسولانش را به سویی بندگان نفرستاد، جز برای آنکه این بندگان در پیام الهی تعقل کنند کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند نسبت به فرمان های الهی داناترند و آن کس که عقلش کامل تر است رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.

نتیجه: با کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی می توان به پاسخ سوال های اساسی دست یافت.

انتخاب نادرست و ناسپاسی انسان

انسان، چون قدرت اختیار دارد، می تواند راه های دیگری را نیز برگزیند. اما چنان که گفته شده چون هر برنامه ی دیگری غیر از برنامه ی خداوند نمی تواند پاسخ درستی به آن نیازها بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی دنیا را ترک گفته و به دیار آخرت خواهد شتافت و در آن جا زیان خود را مشاهده خواهد کرد. قرآن کریم چنین کسی را ناسپاس نامیده و می فرماید:

أنا هدیناه السَّبِيلَ أَمَا شَاكِرًا وَا مَا كَفُورًا

ترجمه ی آیه: ما راه راست را به او نشان دادیم یا سپا سگزار خواهد بود یا ناسپاس

درس دوم

تداوم هدایت

خداوند با لطف رحمت خود " ما انسان ها را تنها نگذاشت و هدایت ما را بر عهده گرفت و راهی را در اختیارمان قرار داد که همان راه مستقیم خوشبختی است.

در این درس می خواهیم به این سوال پردازیم که:

آیا خداوند یک راه و یک دین برای ما فرستاده یا راه ها و ادیان متعددی در اختیارمان قرار داده است؟

تدبر در قرآن

به ترجمه آیات توجه کنید:

1- خداوند از دین همان را برایتان بیان کرد که نوح را بدان سفارش نمود. و آنچه را ما به تو وحی کردیم و به ابراهیم و موسی و عیسی توصیه نمودیم این بود که دین را به پا دارید و در آن تفرقه نکنید.

2- قطعاً دین نزد خداوند اسلام است و اهل کتاب در آن راه مخالفت نپیمودند مگر پس از آن آگاه شدند آن هم به دلیل رشک حسدی که میان آنان وجود داشت.

- 3- این دین (آیین پدرتان ابراهیم است و او شما را از پیش مسلمان نامید.
- 4- ابراهیم نه یهودی بود و نه مسیحی: بلکه یکتا پرست (حق گرا) و مسلمان بود.

دین به معنای راه (و) روش (است. راه روشی که خداوند برای زندگی انسان ها برگزیده همان دین الهی است که به آن اسلام میگویند.

حال شایسته است بدانیم:

- 1- چرا خداوند فقط یک دین برای هدایت بشر فرستاده است؟
- 2- با وجود یکی بودن دین چرا خداوند پیامبران متعدد فرستاده است؟
- 3- چرا بعد از پیامبر اکرم پیامبر جدیدی نمیآید و پیامبری به ایشان ختم میشود؟

فطرت مشترک منشا دین واحد

فطرت به معنای نوع خاص آفرینش است. وقتی از فطرت انسان سخن میگوییم منظور آفرینش خاص انسان و ویژگی هایی است که خداوند در اصل آفرینش وی قرار داده است.

از آفرینش انسان تا کنون اقوام زیادی با نژاد و زبان و آداب و رسوم مختلف آفریده شده است ولی همگان ویژگی فطری مشترکی دارند:

از استعداد تفکر و قدرت اختیار برخوردارند.

به دنبال زیبایی خوبی ها و کمالات نامحدودند.

از فنا و نابودی گریزان و در جستجو زندگی جاودانه هستند.

به همین دلیل خداوند یک برنامه کلی به اسم اسلام به انسان ها ارزانی داشته تا به هدف مشترکی که دارند برسند.

اسلام به معنای تسلیم بودن در برابر خداوند است.

در این برنامه از انسان خواسته میشود تا با اندیشه در خود و جهان هستی به ایمان قلبی دست یابد.

حیطه نگرشی:

خدای یگانه و دوری از شرک

فرستادن الهی و راهنمایان دین

عادلانه بودن نظام هستی

و در حیطه عمل از انسان می‌خواهند با ایمانی که کسب کرده است تلاش نماید تا:

جامعه دینی بر اساس عدالت بنا نماید

با انجام واجبات دین و ترک حرام‌های آن‌ها و رعا عبادت و بندگی کند.

همه پیامبران الهی مردم را به این امور فراخواندند به همین دلیل محتوای اصلی دعوت پیامبران یکس است و همه آنها یک دین را آورده اند.

علل فرستادن پیامبران متعدد

الف) استمرار و پیوستگی در دعوت: لازمه مانگاری یک پیام تبلیغ دایمی و مستمر است.

پیامبران الهی در طول زمان‌های مختلف دین را تبلیغ می‌کردند. آنان سختی‌ها را تحمل می‌کردند تا خداپرستی و ... میان انسان‌ها جاودان بماند و شرک و ظلم از بین برود. این تداوم سبب شد که جز سبک زندگی مردم شود و دشمنان دین نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.

ب) رشد تدریجی سطح فکر مردم: علت دیگر فرستادن پیامبران متعدد رشد تدریجی فکر و اندیشه مردم بود.

از این رو لازم بود تا در هر عصر و دوره ای پیامبران جدیدی مبعوث شوند تا همان اصول الهی را در خور فهم و اندیشه انسان‌های دوران خود بیان کنند.

در حقیقت هر پیامبری که مبعوث میشد درباره توحید و معاد و عدالت و عبادت خداوند و مانند آن سخن گفته اما بیان‌ها در سطح فهم و درک مردم زمان خودشان بوده است.

پیامبر اکرم می‌فرماید:

انا معاشعرا لانا نبیا امرنا ان نکلّم الناس علی قدر عقولهم: ما پیامبران مامور شده ایم که با مردم به اندازه عقلشان سخن بگوییم.

ج) تحریف تعلیمات پیامبر پیشین: به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی و عدم توسعه کتابت تعلیمات انبیا به تدریج فراموش میشد یا به گونه ای تغییر می‌یافت که با اصل آن متفاوت میشد: بر این اساس پیامبران متعددی می‌آمدند و تعلیمات اصیل و صحیح را بار دیگر به مردم ابلاغ می‌کردند.

فعالیت کلاسی

به نظر شما اگر خداوند در همان آغاز آفرینش حضرت آدم برنامه خود را برای زندگی انسان یکبار برای همیشه بر حضرت آدم نازل می‌کرد چه اتفاقی بر انسان‌های همان عصر و انسان‌های سایر

عصر ها می افتاد؟ عدم بلوغ فکری مردم " انحراف دین " هیچ وقت به صورت صحیح دین به نسل های دیگر انتقال پیدا نمی کرد و آن ها از داشتن دین کامل و شناخت خداوند غافل میشدند.

عوامل ختم نبوت

1- آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی: پایین بودن سطح درک انسان ها و عدم توانایی آنان در گرفتن برنامه کامل زندگی از عوامل تجدید نبوت ها بود. در عصر نزول قرآن با اینکه مردم حجاز سطح فرهنگی پایینی داشتند اما آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی بود که میتوانست کامل ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن پاسخ نیاز های فردی و اجتماعی خود را به دست آورد.

2- حفظ قرآن کریم از تحریف: با تلاش و کوشش مسلمانان و در پرتو عنایت الهی و با اهتمامی که پیامبر اکرم در جمع آوری و حفظ قرآن داشت این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید به همین جهت این کتاب نیازی به تصحیح ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند.

3- وجود امام معصوم پس از پیامبر اکرم: تعیین امام معصوم از طرف خداوند سبب شد که مسیولیت ای پیامبر به جز دریافت وحی ادامهباید و جامعه کمبودی از جهت رهبری و هدایت نداشته باشد.

4- پویایی و روز آمد بودن دین اسلام: دینی میتواند برای همیشه مانگار باشد که بتواند به سوال های انسان ها پاسخ دهد.

دین اسلام ویژگی هایی دارد که میتواند پاسخ گوی نیاز های بشر در دوره های مختلف باشد یکی از این ویژگی ها متناسب با نیاز های ثابت و متغیر بشر است.

انسان در زندگی فردی و اجتماعی دودسته نیاز دارد: نیاز های ثابتهمانند امنیت و عدالت و دادوستد بادیگران.

این نیاز ها همواره برای بشر وجود داشته است و از بین نمیرود.

دسته دیگر نیاز های متغیر هستند که از درون همین نیاز های ثابت پدید می آیند:

دادوستد یک نیاز ثابت است.

احل الله البیع و حرم الربا:

خداوند معامله را حلال کرده است اما ربا را حرام.

بنابراین بر اساس ویژگی هایی که بیان شد دین آخرین پیامبر الهی کامل ترین و شایسته ترین برنامه برای هدایت تمامی انسان ها در همه زمان هاست و دیگر نیازی به آمدن پیامبر جدید نیست.

یکی خط است ز اول تا به آخر   بر او خلق جهان گشته مسافر

وظیفه پیروان پیامبران گذشته:

هر پیامبری که می آمد به آمدن پیامبر بعدی بشارت میداد و بر پیروی از او تاکید میکرد. بنابراین وجود دویا چند دین در یک زمان نشانگر این است که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر ایمان نیاورده اند و این کار به معنای سرپیچی از فرمان خدا و عدم پیروی از پیامبران گذشته است.

علاوه بر این امروزه هیچ کتابی کامل تر از قرآن نیست که سخنان خدا در آن نهفته باشد.

تنها دینی که میتوند مردم را به رستگاری در دنیا و آخرت برساند اسلام است.

ومن یتبع غیر الاسلام دینا

فلن یقبل منه

وهو فی الاخرت من الخاسرین

و هر کس که دینی جز اسلام اختیار کند از او پذیرفته نخواهد شد و در آخرت از زیان کاران خواهد بود.

پیامبران مانند معلمان یک مدرسه اند که پیه های مختلف تحصیلی را به ترتیب تدریس میکنند و هر کدام مطالب سل قبل را تکمیل میکنند.

پس هر کس که به آخرین پیامبر ایمان بیاورد یعنی به کل دین و پیامبران ایمان آورده است.

درس سوم

معجزه جاویدان

هدف کلی: تبیین معجزه بودن و سند حقانیت پیامبر اکرم(ص)

هریک از پیامبران الهی معجزه ای داشتند که بدان وسیله پیامبر بودن خود را ثابت می کردند.

معجزه ها به اذن خداوند انجام می شد و فقط برای اثبات نبوت پیامبران به کار می رفت. برخی از پیامبران الهی کتاب آسمانی داشتند اما به عنوان معجزه مطرح نکردند.

قران کریم، آخرین کتاب الهی است که برخاتم پیامبران نازل شده است و سند نبوت ایشان است.

در هر زمانی که پیامبری مبعوث می شد به اذن خداوند کاهای خارق العاده ای انجام می داد تا مردم دریابند که وی با خداوند ارتباط دارد و از طرف او مأمور به پیامبری شده است. قرآن کریم این کارهای خارق العاده را "آیت" یعنی نشانه و علامت نبوت می خواند و اندیشمندان آن را معجزه می نامند.

به عنوان مثال: معجزه های حضرت موسی(ع):

۱- تبدیل شدن عصایش به ماری بزرگ

۲- نوری که هنگام بیرون آمدن دست او از گریبان، همه جا را روشن می کرد.

معجزات حضرت موسی در دورانی بود که سحر و جادو رواج داشت و کار او باید برتر از ساحران و جادوگران می بود.

معجزه های حضرت عیسی(ع):

۱- شفادادن بیماران لا علاج

۲- زنده کردن مردگان

معجزات حضرت عیسی در دورانی بود که علم پزشکی پیشرفت زیادی کرده بود و پزشکان از مداوای برخی بیماران عاجز بودند.

حال با این ویژگی به نظر شما:

آخرین پیامبر الهی که دینش برای تمامی زمان ها خواهد بود باید چگونه معجزه ای بیاورد؟
آخرین معجزه نبوت:

ویژگی های معجزه آخرین پیامبر الهی باید به نحوی باشد که:

۱- هم مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند.

۲- هم آیندگان معجزه بودن آن را بپذیرند.

معجزه اصلی پیامبر اکرم(ص): قرآن کریم است، معجزه ای از جنس

کتاب خداوند بارها از مخالفان می خواهد اگر در الهی بودن این کتاب شك دارند يك سوره همانند قرآن بیاورند.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ
می گویند {قرآن را} به خداوند افترا بسته است. بگو اگر
می توانید يك سوره همانند {قرآن} بیاورند.

و تأکید خداوند بر این است که هیچگاه نمی توانند همانند قرآن بیاورند.

قُلْ لَئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ
بگو اگر تمامی انس و جن جمع شوند

عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ
تا همانند قرآن را بیاورند

لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ
نمی توانند همانند آن را بیاورند

وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا
هر چند پشتیبان هم باش

بررسی هر يك از جنبه ها:

۱- اعجاز لفظي: کلام قرآن با ساير کلمات عربي متفاوت است.

ساختار موزون کلمه ها و جمله ها، شیريني بيان و زیبایی و رسايي تعبيرات با وجود اختصار سبب شده بود که مشرکين مردم را از شنيدن قرآن منع کنند. اين زیبایی لفظي سبب نفوذ اين کتاب در افکار و نفوس در طول تاريخ شد و بسياري از دانشمندان و مردم را تحت تأثیر دين اسلام قرار داد.

۲- اعجاز محتوایی: محتوای اين کتاب ویژگی هایی دارد که نشان دهنده آن است که از قلم هيچ دانشمندی تراوش نکرده است.

ویژگی های محتوایی اين کتاب:

الف) انسجام دروني در عين نزول تدريجي

ب) تأثیر ناپذيري از عقايد دوران جاهليت

ج) جامعيت و همه جانبه بودن

د) ذکر نکات علمي بي سابقه

الف) انسجام دروني در عين نزول تدريجي: در طول ۲۳ سال نازل شدن آیات آيه است هيچگونه تعارض و ناسازگاري ميان آیات وجود ندارد بلکه آیات دقيق تر از اعضاي يك بدن با يکديگر هماهنگ اند.

ب) تأثیر ناپذيري از عقايد دوران جاهليت: در هر دوره اي از زمان مجموعه اي از افکار و عقايد و آداب و رسوم که به اصطلاح فرهنگ ناميده مي شود مردم زمان خود را تحت تأثیر قرار مي دهد، مثلاً فرهنگ مردم حجاز آميزه اي از عقايد نادرست و خرافي بود. قرآن کریم نه تنها از اين فرهنگ تأثیر نپذيرفت بلکه با خرافات مبارزه کرد و به اصلاح جامعه پرداخت.

ب) تأثیر ناپذيري از عقايد دوران جاهليت: در هر دوره اي از زمان مجموعه اي از افکار و عقايد و آداب و رسوم که به اصطلاح فرهنگ ناميده مي شود مردم زمان خود را تحت تأثیر قرار مي دهد، مثلاً فرهنگ مردم حجاز آميزه اي از عقايد نادرست و خرافي بود. قرآن کریم نه تنها از اين فرهنگ تأثیر نپذيرفت بلکه با خرافات مبارزه کرد و به اصلاح جامعه پرداخت.

ج) جامعيت و همه جانبه بودن: قرآن کریم با وجود اين که حدود پانزده قرن پيش نازل شده علاوه بر مسائل مربوط به معنوي بودن و آخرت به مسائل مربوط به زندگي مادي و معنوي انسان، مسئوليت های اجتماعي و رابطه وي با انسان های ديگر سخن گفته و برنامه اي جامع در اختيار قرار داده.

نمونه هایی از اين نکات علمي ۱- جاذبه زمين: قرآن کریم* خداوند آسمان ها را با ستون هایی که براي شما دیدني نيستند، برپا داشته است.*

۲- انبساط جهان: قرآن کریم* وَالسَّمَاءِ بَنِينَهَا بَإِيدٍ وَ إِنَّا لَمُوسِعُونَ

و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره آن را وسعت بخشیدیم.

درس چهارم

مسئولیت های پیامبر

مسئولیت های پیامبر(ص):

دریافت و ابلاغ وحی

یم و تبیین تعالیم قرآن(مرجعیت دینی)

اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی(ولایت ظاهری)

۱. دریافت و ابلاغ وحی:

رسول خدا(ص) آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می کرد و بدون ذره ای کم یا زیاد به مردم می رساند.

پیامبر اکرم(ص) این مسئولیت را به طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند. پیامبر(ص) نویسندگانی را مامور نوشتن قرآن کرد.

یکی از یاران پیامبر(ص) به نام عبدالله بن مسعود می گوید: «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر فرا می گرفتیم و بعد از اینکه در معنای آن تفکر می کردیم و به آن عمل می نمودیم، بار دیگر برای یادگرفتن آیات بعدی نزد پیامبر می رفتیم.»

نویسندگان قرآن را کاتبان وحی و کسانی را که قرآن را حفظ می کردند حافظان وحی می نامیدند.

اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم حضرت علی(ع) بود.

۲. تعلیم و تبیین تعالیم قرآن(مرجعیت دینی):

پیامبر اکرم(ص) وظیفه تعلیم و تبیین قرآن کریم را برعهده داشت تا مردم بتوانند:

۱. به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند.

۲. جزئیات احکام و قوانین را بفهمند.

۳. شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند.

گفتار و رفتار پیامبر(ص) اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است.

مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار پیامبر(ص)، به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن پی می برند و شیوه انجام دستورات قرآن را می آموزند.
پیامبر(ص) اولین و بزرگترین معلم قرآن بوده است.

۳. اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی(ولایت ظاهری):
مسئولیت دیگر پیامبر(ص) ولایت بر جامعه است.
ولایت به معنای رپرستی و رهبری است.

به محض اینکه مردم مدینه اسلام را پذیرفتند، پیامبر(ص) به این شهر هجرن کرد و کمک مردم مدینه انصار و کسانی که از مکه آمده بودند مهاجران، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می شد پی ریزی نمود.

پیام حدیث	ترجمه	حدیث
ولایت بر جامعه و رهبری و سرپرستی مردم مهم ترین پایه اسلام شمرده می شود.	اسلام بر پنج پایه استوار است بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت و به چیز دیگری دعوت نشده آن گونه که [مردم] به ولایت دعوت شده اند.	بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ وَلَمْ يُنَادِ بِشَيْءٍ كَمَا نُوْدِيَ بِالْوَلَايَةِ

ضرورت تشکیل حکومت اسلامی:

۱. ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

۲. ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت

۱. ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام:

اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به فرد، به زندگی اجتماعی نیز توجه کامل دارد و تا آنجا که مقدور بوده، به برخی احکام فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است.

مثال: نماز جماعت از نماز فردی برتر است و ثواب بیشتری دارد.

هدف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه ای بر پایه عدل بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس قوانین عادلانه بنا نهند.

قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد مانند خمس، زکات، حقوق و مسئولیت های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران.

این هدف بزرگ و اجرای آن بدون تشکیل حکومت امکان پذیر نیست.

۲. ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت:

ولی و سرپرست حقیقی انسان ها خداست و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورهای او و کسانی که خودش معین کرده، ضروری و واجب است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه ای به قانون الهی و فرمان او بازگردد.

کسانی که به مردم فرمان می دهند و قانون گذاری می کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست، طاغوت نامیده می شوند.

پذیرش حکومت «طاغوت» و انجام دستورهای وی بر مسلمانان حرام است. بنابراین لازم است در جامعه، حکومتی وجود داشته باشد که «طاغوتی» نباشد؛ یعنی مورد پذیرش خداوند باشد و دستورات الهی را که در قرآن و روایات آمده است، به اجرا درآورد.

ولایت معنوی رسول خدا(ص)

رسول خدا از طرف خداوند، مسئول تشکیل حکومت و اجرای قوانین اسلام است؛ یعنی ولایت و سرپرستی جامعه را بر عهده دارد که به آن ولایت ظاهری می گویند.

پیامبر(ص) ولایت معنوی را که همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان ها است و مرتبه ای بالاتر و برتر از ولایت ظاهری است را هم بر عهده دارد.

رسول خدا(ص) با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه ای از کمال نائل شد که می توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید.

مثال:

۱. به اذن الهی قادر بود بیماری را شفا بخشد.

۲. بلایی را از شخص یا جامعه دور سازد.

۳. حاجات مردم را در صورتی که صلاح آنها در آن باشد، برآورده سازد.

هدایت معنوی از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن، صورت می گیرد.

میزان بهره مندی انسان ها از این هدایت به درجه ایمان و عمل آنان بستگی دارد.

هر قدر درجه ایمان و عمل انسان ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریافت هدایت های معنوی را بیشتر کسب می کنند.

حضرت علی(ع) از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا(ص) قرار گرفت، با استعداد بی نظیر خود، مراتب کمال را در ایمان و عمل به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش های معمولی، از هدایت های معنوی رسول خدا(ص) نیز بهره می برد.

حضرت علی(ع) می فرماید:

«روزی رسول خدا(ص) هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می شد.»

روشن است که آموزش این علوم از طریق آموختن معمولی نبود، بلکه به صورت الهام بر روح و جان حضرت علی(ع) بوده است.

هدایت معنوی، شکل ها و صورت های مختلف دارد و با لیاقت و ظرفیت افراد متناسب است.

مثال: بسیار پیش آمده است که عالمی پاک سرشت با همه تلاشی که کرده، در حل یک مسئله علمی بازمانده است و رسول خدا(ص) به صورت الهام در خواب یا بیداری، او را هدایت کرده است.

عصمت پیامبر اکرم(ص)

عصمت، به معنای محفوظ بودن از گناه است.

یکی از ویژگی های پیامبران، محفوظ بودن آنان از گناه بوده است؛ یعنی آنان کارهایی را که خداوند واجب کرده است، انجام می دادند و کارهایی را که خداوند حرام کرده است، ترک می کردند.

بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید؛ زیرا:

۱. اگر پیامبری در دریافت وحی و ابلاغ آن به مردم معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی رسد و امکان هدایت از مردم سلب می شود.

۲. اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می شود و اعتماد مردم به دین از بین می رود.

۳. اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست، انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند.

سوال: چه کسی تشخیص می دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در مقابل وسوسه گناه را دارد؟

پاسخ: فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد.

پیام حدیث	ترجمه	حدیث
وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمی گزیند، معلوم می شود که وی می تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد.	خدا بهتر می داند رسالتش را کجا قرار دهد.	اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ

سوال: آیا یک مانع بیرونی مانند فرشته، پیامبران را از گناه و خطا حفظ می کند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی روند؟

پاسخ: پیامبران با اینکه مانند ما انسان ها غریزه و اختیار دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی شوند؛ زیرا کسی گناه می کند که هوی و هوس بر او غلبه کند و کسی که حقیقت گناه و معصیت را مشاهده می کند و می داند که با انجام آن از چشم خدا می افتد و از لطف و رحمت او دور می شود، محبت به خداوند را با هیچ چیز عوض نمی کند.

نکته: انسان ها در مورد بعضی گناهان معصوم هستند و حتی تصور آنها برایشان ناراحت کننده و آزار دهنده است، اما پیامبران در مورد همه گناهان عصمت دارند.

قدرشناسی از پیامبر اکرم(ص)

رسول خدا(ص) در مدت ۲۳ سال تلاش و با تحمل رنج های فراوان که نظیر آن در تاریخ یافت نمی شود، توانست بزرگ ترین و ماندگارترین پیام الهی را به مردم برساند و جامعه ای با ایمان به خدا و دور از شرک بنا کند.

اکنون جا دارد که ما مسلمانان قدردان تلاش ها و مجاهدت های پیامبر باشیم و با اتحاد و همدلی با یکدیگر نگذاریم دشمنان اسلام زحمات و تلاش های آن حضرت را بی اثر کنند.

در یکی دو قرن اخیر دشمنان اسلام با یک نقشه دقیق و برنامه ریزی شده، همبستگی مسلمانان را به دشمنی با یکدیگر تبدیل کرده و اختلافات معمولی اقوام و مذاهب اسلامی را بزرگ جلوه داده اند.

یکی از نتایج زیان بار این اختلاف ها، تجزیه کشورهای بزرگ اسلامی به کشورهای کوچک در سده اخیر بود تا قدرت های استعمارگر به راحتی بتوانند بر آنها سلطه پیدا کنند و ذخایر آنان را به تاراج ببرند. سال هاست که علما و دانشمندان دلسوز در جهان اسلام، به خصوص در ایران، روشنگری های فراوانی کردند تا بار دیگر، مسلمانان علیه دشمنان اسلام متحد کنند و مانع درگیری های میان آنان شوند.

امام خمینی(ره) یکی از این علما بود که در هر فرصتی مسلمانان را به وحدت دعوت می کرد و از اختلافات باز می داشت.

پیام امام خمینی(ره) در خصوص روشنگری آنان:

۱. ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید، به پا خیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام مجتمع شوید.

۲. دست خیانت ابر قدرت هارا از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید.

۳. دست از اختلافات هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه چیز هستید.

۴. بر فرهنگ اسلامی تکیه کنید و با غرب و غرب زدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید.

برنامه برای وحدت مسلمانان

برای اینکه ما مسلمانان بتوانیم وحدت میان خود را تقویت کنیم و از قدرت حدود دو میلیارد مسلمان و امکانات بی نظیر سرزمین های اسلامی برای پیشرفت خود استفاده کنیم، نیازمند اجرای برنامه های دقیقی هستیم که نقشه های تفرقه افکن استعمار گران و عوامل آنان را در سرزمین های اسلامی خنثی کند و دل های مسلمانان را به یکدیگر نزدیک کند.

اقدامات برای حفظ همبستگی و وحدت میان مسلمانان:

۱. از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. برای این منظور شایسته است اعتقادات خود را با دانش و استدلال، اعتلا و ارتقا ببخشیم تا بتوانیم با دیگر مسلمانان بر اساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را به نحو صحیح و بدون نزاع و ناسزاگویی بیان کنیم.

۲. از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم.

رسول خدا می فرماید:

«هرکس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برنخیزد، مسلمان نیست.»

۳. کسانی را که به ظاهر خود را مسلمان می نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می وزند، بشناسیم و فریب برنامه های آنان را نخوریم. روش این گروه ها چنین است که دشمنان اسلام را مانند صهیونیست ها را دوست و برخی مسلمانان را دشمن معرفی می کنند؛ به طوری که مردم عادی به تدریج با دشمنان واقعی اسلام دوستی کنند و با گروهی از مسلمانان، دشمنی بورزند.

درس پنجم

امامت، تداوم رسالت

مقدمه: قرآن کریم آخرین کتاب آسمانی و رسول خدا خاتم پیامبران است.

پیامبر خدا (ص) مسئولیت های سه گانه ای را بر عهده داشتند. در میان این مسئولیت ها، مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم، با ختم نبوت پایان می پذیرد و کتاب قرآن، آخرین کتاب آسمانی است و نیازی به آوردن کتاب جدیدی ندارد.

اما دو مسئولیت دیگر یعنی تعلیم و تبیین دین (مرجعیت علمی) و ولایت

و حکومت پس از ایشان چه سرنوشتی را پیدامی کنند؟

بطلان این فرض روشن است زیرا قرآن کریم هدایتگر مردم در همه امور زندگی است. و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تاثیرگذار است بی تفاوت باشد. همچنین پیامبر اکرم آگاه ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت هاست و نمی تواند از کنار چنین مسئله ای با سکوت و بی توجهی بگذرد. در حقیقت بی توجهی به این مسئله خوددلیلی بر نقض اسلام است. در حالی که اسلام کامل ترین دین الهی است.

فرضیه اول: قرآن کریم و پیامبر (ص) در این باره سکوت کرده اند.

فرضیه دوم: همچون مسئولیت اول، پایان این دومسئولیت رانیز اعلام نمودند.

فرض دوم نیز صحیح نیست. زیرا نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدانه تنها از بین نرفت بلکه از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت. زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی رابه دنبال داشت و نیاز به امام ورهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت رابه مردم نشان دهد و جامعه را آنگونه که پیامبر اداره میکرد، اداره نماید، افزون ترمی شد. علاوه بر اینکه اصول حکومت و اداره ی جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام شدنی و پایان پذیر نیست و همواره جامعه نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید.

فرضیه سوم: جانشین راتعیین نموده و دومسئولیت تعلیم و تبیین دین و ولایت و حکومت رابر عهده وی قرار داده اند.

بنابراین تنها فرض سوم، منطقی و قابل قبول است؛ یعنی رسول اکرم (ص) به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود به شکل ((امامت)) فرمان داده و جانشین خود راتعیین کرده است و مانع تعطیلی این دومسئولیت شده است.

تعیین امام

سوال: چه کسی امام رامعین و معرفی می کند و چگونه می توان اورا شناخت؟

پاسخ: از آنجاکه امام همه ی مسئولیت های پیامبر را جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد. بنابراین، باید همان صفات و ویژگی های پیامبر را نیز داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و همنمایی های اورا بپذیرند. از جمله این ویژگی ها (عصمت) است. البته تشخیص عصمت برای انسان ناممکن نیست؛ یعنی انسان هانمی تواند تشخیص دهد چه کسی معصوم است. بنابراین، همان طور که پیامبر از طرف خداوند معرفی می شود، تنها خداوند است که می تواند فردشایسته مقام امامت رامعین کند، و به مردم بشناساند.

باتدبر آیات و روایت درمی یابیم که خداوند حضرت علی راپس از پیامبر به جانشینی برگزیده اند. همان معصوم راپس از ایشان معرفی نموده اند.

برخی آیات که درباره ی این مسئله می باشد.

۱: آیه ذار

۲: آیه لایت

۳: حدیث جابر

۴: حدیث ثقلین

۵: حدیث منزلت

۶: حدیث غدیر

۱: آیه انذار: حدود سه سال از بعثت گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد:

حدیث	ترجمه	پیام
وانذر عشیرتک الاقربین	خویشان نزدیکت را انذار کن.	مردم را به اسلام دعوت کن. و درباره اسلام با آنان سخن بگو.

برای انجام این دستور، رسول خدا (ص) چهل نفر از بزرگان بنی هاشم را دعوت کرد و درباره ی اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به اسلام فراخوانده همه ی مهمانان سکوت کردند. در میان آنها علی ابن ابیطالب (ع) که در آن زمان نوجوانی بیش نبود بر خاست و گفت: من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا. درخواست پیامبر سه بار مطرح شد و فقط حضرت علی (ع) هر سه بار قاطعانه اعلام آمادگی و وفاداری کردند. پس از آن پیامبر دست ایشان را در دست گرفت و به مهمانان فرمود: همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.

۲: آیه ولایت: در یکی از روزها، نزدیک ظهر، فرشته وحی از جانب خداوند آیه ای بر پیامبر نازل کرد که در آن ویژگی های ولی و سرپرست مسلمانان مشخص شده بود:

حدیث	ترجمه	پیام
------	-------	------

انما اولیکم الله ورسوله والذین آمنوا الذین یقیمون الصلاة ویوتون الزکاه وهم راکعون	همان اولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می دارند و در حال رکوع زکات می دهند. مائده ۵۵	اینکه تنها اولی و سرپرست انسان ها خداوند و پیامبر هستند و هم چنین کسانی که نماز را برپا می دارند و زکات می دهند.
---	--	--

بآنزول این آیه، رسول خدا (ص) دریافت که چنین واقعه ای رخ داده است و کسی در رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، با شتاب و در حالی که آیه را می خواند و مردم را از آن آگاه می کرد، به مسجد آمد و پرسید: چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟ فقیری که انگشتی در دست داشت به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود اشاره کرد و گفت: آری، این مرد در حال رکوع، انگشتی خود را به من بخشید. نزول این آیه در آن زمان و شرایط برای این بود که مردم با چشم خود ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

۳: حدیث جابر: در یکی از روزها، در مدینه، جبرئیل بر پیامبر نازل شد و آیه ۹۵ سوره نساء را بر ایشان خواند:

حدیث	ترجمه	پیام
یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم	ای مومنان، از خدا اطاعت کنید و از رسول خدا و اولی امرتان اطاعت کنید.	اطاعت کردن مخصوص خداوند و فرستادگانش است.

معمولاً وقتی آیه ای بر پیامبر نازل می شد، یاران رسول خدا (ص) نزد ایشان می آمدند و حکم آیه را از ایشان می پرسیدند. وقتی اسن آیه نازل شد جابر بن عبدالله انصاری نزد پیامبر رفت و گفت: یا رسول الله ما خدا و رسول او را شناخته ایم. لازم است ((اولی الامر)) را نیز بشناسیم.

رسول خدا فرمود: ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من هستند. نخستین آنها علی بن ابیطالب است و سپس به ترتیب، حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن الحسین، محمد بن علی، و تودر هنگام پیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان. پس از محمد بن علی به ترتیب، جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن

علی، وپساز ایشان فرزندش می باشد که هم نام وهم کنیه من است. اوست که از نظر مردم پنهان می شود و غیبت او طولانی می گردد تا آنجا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده ی به اوباقی می مانند.

۴: حدیث ثقلین: پیامبر اکرم (ص) به طور مکرر از جمله روزهای آخر عمر خود، می فرمود:

پیام	ترجمه	حدیث
همان طور که قرآن و پیامبر از هم جدانمی شوند، قرآن و اهل بیت نیز همراه هم هستند. و همان طور که قرآن همیشگی است، وجود معصومین هم کنار هم همیشگی است.	من در میان شما دو چیز گران بهارامی گذارم: کتاب خدا، و عترتم و اهل بیتم را. اگر به این دو تمسک جوید هرگز گمراه نمی شوید و این دو هیچ گاه از هم جدانمی شوند تا این که کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.	انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی اهل بیتی ما ان تمسکتم بهما لن تضلوا ابدوا و انهمالین یفترقا حتی یرد علی الحوض

۵: حدیث منزلت: وقتی خداوند حضرت موسی را امام و مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد. خداوند نیز در خواست حضرت موسی (ع) را پذیرفت و او را مشاور و وزیر وی قرار داد. پیامبر (ص) درباره این موضوع با حضرت علی (ع) فرمود:

پیام	ترجمه	حدیث
تو برای من یاور هستی همانند هارون برای موسی.	تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی جز اینکه بعد از من پیامبری نیست.	انت منی بمنزله هارون من موسی الا انه لانی بعدی

۶: حدیث غدیر: پیامبر گرامی اسلام در سال دهم هجرت عازم مکه شد تا فریضه حج را به جا آورد. چون این حج در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد به ((حجه البلاغ)) و ((حجه الوداع)) مشهور است. در این حج، حدود ۱۲۰ هزار نفر شرکت کرده بودند، تاروش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فراگرفتند. در مسیر برگشت به مدینه در روز هجدهم ماه ذی حجه در محلی به نام غدیر خم این آیه نازل شد:

در این آیه ابلاغ ولایت وجانشینی امام علی(ع) به عنوان وصی پیامبر و این پیام از اهمیت بالایی برخوردار است که اگر پیامبر آن را به جانیاورد گویا رسالتش را کامل نکرده است. و خداوند چون عده ای مشرکان در صدد جان پیامبر بر آمدند می گوید که خودش حافظ جان او خواهد بود.	ای رسول، آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده برسان، و اگر چنین نکنی، رسالتش را نگزارد ای، و خداوند تو را از مردمان حفظ می کند. خداوند، کافران را هدایت نمی کند.	یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک وان لم تفعل فمابلغت رسالته والله یعصمک من الناس ان الله لایهدی القوم الکافرین
--	--	---

بعد از نزول این آیه پیامبر(ص) دستور داده که توقف کنند و آنهایی که باز مانده اند بر سندان آنان که جلوتر هستند باز گردند. ابتدای نماز ظهر را به جا آورند سپس پیامبر در یک سخنرانی مفصل با مردم سخن گفت و آنان را آماده دریافت این پیام مهم کرد. در قسمتی از سخنرانی پیامبر سوال پرسید:

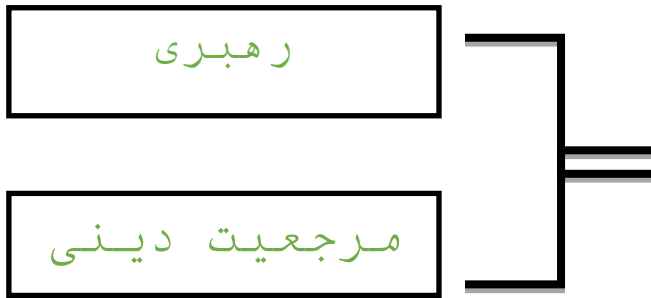
حدیث	ترجمه
ایها الناس من اولی الناس بالمومنین من انفسهم	ای مردم، چه کسی به مومنان از خودشان سزاوارتر است؟؟

گفتند: خدا و پیامبر شبر ما و ولایت و سرپرستی دارند.

حدیث	ترجمه
من كنت مولاه فهذا علی مولاه	هر کس که من ولی و سرپرست او هستم از این پس علی نیز ولی و سرپرست اوست.

و این جمله را سه بار تکرار کرد. در آخر از حاضران خواست تا مطالب گفته شده را به غایبان برسانند. و پس از آن مردم به پیامبر شادباش گفتند و با وی بیعت کردند.

رابه عهده دارند. و کردار و گفتار آنان اسوه و راهنمای مسلمانان است ضروری است که آنان نیر معصوم از گناه و خطا باشند.

معصوم بودن
از گناه و خطاست

یکی از دلایل معرفی امام از جانب خداوند یکی از آیاتی از قرآن کریم که خداوند باین موضوع اشاره کرده آیه تطهیر است. روزی ایشان در خانه استراحت می کردند و وارد شد و سلام کرد. پیامبر ایشان رابه کنار خود دعوت کرد. پس از وی حضرت علی(ع) و امام حسن(ع) و امام حسین(ع) آمدند. رسول خدا(ص) آنان را نیز در کنار خود جای داد. آنگاه برای آنان این گونه دعا کرد: ((خدایا! اینان اهل بیت من اند؛ آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!)) در همین زمان فرشته وحی آمد و آیه تطهیر را قرائت کرد.

آیه	ترجمه
انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا	همانا خدا اراده کرده که از شما اهل بیت پلیدی و ناپاکی را دور گرداند. و شما را کاملاً پاک و ظاهر سازد.

پیام آیه تطهیر

۱:

این آیه هرگونه گناه و پلیدی را از پیامبر اکرم (ص) امام علی(ع)، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین(ع) دور می راند و آنان را معصوم از گناه و پلیدی معرفی می کند.

این آیه، تعداد خاصی از خانواده ی پیامبر را در برمی گیرد که مقام عصمت دارند. یعنی در اینجا افراد خاصی از اهل بیت مورد نظر است و شامل همه نمی شود.

چون این تعداد خاص معصوم اند، سخن و عمل آنان، مطابق بادین و بیان کننده دستورات الهی است. پیامبر اکرم (ص) برای آگاهی مردم از این موضوع، مدت ها هر روز صبح هنگام رفتن به مسجد از در خانه حضرت فاطمه (س) می گذشت و اهل خانه را ((اهل بیت)) صدامی زد و آیه تطهیر را می خواند.

تذکر: از آنجاکه در زمان رسول خدا (ص) از زمین اهل بیت فقط امام علی (ع) حضرت فاطمه (س)، امام حسن و امام حسین (ع)، حضور داشتند در این داستان تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. در سخنان دیگر پیامبر، امامن بعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده اند.

نتیجه گیری: بابررسی این آیات واحادیثی که گفته شد، روشن می شود:

الف) پیامبر اکرم(ص) با هدایت و راهنمایی خداوند، حضرت علی(ع) و یازده فرزند ایشان را به جانشینی خود معرفی کرده است و آنان عهده دار مسئولیت امامت اند.

ب) لازمه ی این مرتبه از جانشینی، علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است؛ همان گونه که رسول خدا(ص) این دو ویژگی را دارا بود.

ج) حضرت فاطمه زهرا(س) جزئی اهل بیت است و اگرچه عهده دار امامت نبوده، اما علم و عصمت کامل دارد و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است.

درس ششم

پیشوایان اسوه

هدف درس: تبیین ویژگی ها و سیره پیامبر(ص) و امیر مومنان(ع) به عنوان رهبر و اسوه و برنامه های وحدت مسلمانان یکی از مسئولیت های مشترک میان پیامبر و امامان ولایت ظاهری بود.

- پیامبر اکرم(ص) با دعوت مردم مدینه از مکه به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند حکومت اسلامی را بنا نهاد .

- این حکومت در مدت زمان ۱۰ سال سراسر شبه جزیره عربستان را فرا گرفت .

- حضرت علی(ع) اعلام کرد من بر اساس دستورات قرآن و سنت رسول خدا(ص) حکومت می کنم.

سیره پیامبر(ص) در رهبری جامعه:

۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری.

۲- محبت و مدارا با مردم.

۳- سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم.

۴- مبارزه با فقر و محرومیت.

۱- تلاش برای عدالت و برابری :یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا(ص) اجرای عدالت بود و در این مورد با قاطعیت عمل کرد.

-پیامبر(ص) کوشید جامعه ای عادلانه بنا کند که در آن تبعیض نباشد و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند.

-پیامبر اکرم (ص) در برابر ضایع شدن حقوق افراد جامعه می ایستاد و کوتاه نمی آمد.

-رسول خدا (ص) برابری همه افراد در برابر قانون را اعلام کرد و عرب و غیر عرب و سیاه و سفید را برابر دانست .

۲- محبت و مدارا با مردم :مردم پیامبر اکرم (ص) را پدر مهربان خود می دانستند .

پیامبر اکرم (ص) فرمود : بدی های مردم را پیش من بازگو نکنید زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم .

مصادیق احترام پیامبر(ص) به مردم:

-هرکس به خانه آن حضرت می رفت به او احترام می گذاشت گاهی ردای خود را زیر پاهای مهمان پهن می کرد یا بر جای خود می نشاند.

-هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی کرد .

-سعی می کرد تا وقتی آنان نشسته اند در کنارشان باشد.

-اگر درباره آخرت حرف می زدند با آنها همراهی می کرد .

-اگر درباره خوردنی آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می گفتند برای اظهار مهربانی با آنان هم سخن می شد .

-گاهی در حضور پیامبر (ص) شعر می خواندند یا از گذشته خود می گفتند در همه این موارد حضرت آنان را منع نمی کرد مگر از کار حرام مانند غیبت کردن.

۳-سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم :چنان علاقه مند به نجات مردم از گمراهی بود که از راه های این راه هرگز سبب دوری او از مردم نگردید .

خداوند درباره پیامبر اکرم فرمود : رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر (هدایت) شما حریص (به شدت علاقه مند) است .

مصادیق دشمنی سران قریش با پیامبر (ص):

-می گفتند او ساحر و جادو گر است.

-می گفتند او دیوانه است.

-بر سر و رویش خاکستر می پاشیدن.

-طعنه و نیش زبان به او می زدند .

با وجود موارد بالا پیامبر (ص) آن قدر با مهربانی و صبر و تحمل به هدایت مردم ادامه می داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا در آید.

آن حضرت تلاش می کرد حتی کسانی را که با ایشان می جنگیدند هدایت کند .

۴-مبارزه با فقر و محرومیت:

-رسول خدا (ص) با فقر مبارزه می کرد و با کوچک شمردن فقیران و بینوایان مخالفت می کرد.

-مردم را به کار و فعالیت تشویق می کرد از بیکاری بدش می آمد.

-به فقیران بسیار احترام می گذاشت و اجازه نمی داد که به خاطر فقر مورد بی توجهی قرار گیرند.

-ثروت را ملاک برتری نمی شمرد.

-به یاران خود می فرمود: به من ایمان نیاورده است کسی که شب را شکم سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد.

همراه و همپای پیامبر(ص):

-امیر مومنان علی (ع) ده سال قبل از بعثت پیامبر (ص) در خانه کعبه به دنیا آمد.

-نام علی به معنای والا و بلند مرتبه است .

-سه یا چهار سال بیشتر نداشت که به خانه پیامبر آمد و چندین سال نزد ایشان زندگی کرد.

-پیامبر(ص) هنگام نزول وحی به امام علی فرمود :

بی گمان آنچه را من می شنوم تو ام می شنوی و آنچه را من می بینم تو ام میبینی جز اینکه تو پیامبر نیستی بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می باشی .

پیامبر در مورد حضرت علی فرمود :

سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست این مرد و شیعیان و پیروان او رستگاران و در روز قیامت اهل نجات اند .

و فرمود: این مرد اولین ایمان آورنده به خدا وفادار ترین شما در پیمان با خدا راسخ ترین شما در انجام فرمان خدا صادق ترین شما در داوری بین مردم بهترین شما در رعایت مساوات بین آنها و ارجمند ترین شما نزد خداست .

شیعه به معنای پیرو است.

شیعه مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر (ص) و امیرالمومنین (ع) را جانشین پیامبر می داند و از او پیروی می کند .

فضایل شخصی امیرالمومنین علی (ع):

-در میدان جنگ شجاع ترین.

-در محراب عبادت عابد ترین.

-در مقام قضاوت دقیق ترین.

-در کلاس درس عالم ترین.

-در بلاغت و زیبایی سخن بلیغ ترین.

-در عرصه حکمرانی عادل ترین.

حضرت علی (ع) همانند رسول خدا (ص) همه فضائل الهی را در خود جمع کرده بود و تمام ویژگی هایی را که یک رهبر جامعه باید دارا باشد دارا بود.

از فضائل و ویژگی های امام علی (ع):

۱-عدالت بی مانند.

۲-علم بی کران.

۱-عدالت بی مانند:

حضرت علی از همان آغاز حکومت خود با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر عدالت و مبارزه با تبعیض و نابرابری را سر لوحه کار خود قرار داد.

او در روزهای آغازین حکومتش فرمود: من حق مردم مظلوم را از اینان باز می ستانم و از این پس سهم همه مسلمانان را از بیت المال به طور مساوی خواهم داد.

دلایل بر کناری معاویه:

-به ناحق به پست و مقام رسیده بود .

-به شیوه پادشاهان و امپراطوران ستمگر حکومت می کرد.

-دنیا طلب بود .

-گمراه کننده بود.

۲- علم بی کران:

امام علی (ع) در جهان شناسی دین شناسی حکومت و کشور داری نظام اجتماعی و اقتصادی و اخلاق و فضیلت و سایر موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان سخن گفته و مارا راهنمایی کرده است .

-کتاب نهج البلاغه که بخشی از سخنرانی ها و نامه ها و پند و اندرز های ایشان را در خود جای داده حکایتگر این دانش بی مانند است.

-ابن ابی الحدید که از دانشمندان بزرگ اهل سنت است شرح مفصلی بر نهج البلاغه نوشته است.

-ابن ابی حدید: به حق سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسانه) برتر خوانده اند.

-امیر المومنین جز نزد پیامبر اکرم نزد کسی دیگر شاگردی نکرده بود.

-در حقیقت دانش ایشان متصل به دانش پیامبر بود و دانش پیامبر نیز از وحی الهی سر چشمه می گرفت .

-پیامبر اکرم (ص) در همین باره فرمود:

من شهر علم هستم و علی در آن است. هرکس می خواهد به این علم برسد باید از در آن وارد شود.

درس هفتم

مرجعیت و ولایت فقیه

خلاصه نویسی درس هفت (وضعیت فرهنگی ، اجتماعی و سیاسی مسلمانان ، پس از رسول خدا)

مقدمه

در این درس ما به بررسی زندگی مسلمانان پس از رحلت پیامبر اکرم (ص) میپردازیم و میبینیم که بعد از وفات ایشان چه اتفاقی برای اهل بیت و جانشین ایشان می افتد ، حکومت چه تغییری میکند ، چه چالش هایی رخ میدهد و چگونه میشود که الگو های نامناسب پدیدار میشوند و تحریف احادیث به چه منظوری انجام میشود .

یاد آوری

میدانیم که مسئولیت ولایت و حکومت رسول خدا (ص) بعد از ایشان نیز ادامه میابد و بر اساس تدبیر حکیمانه خداوند ، دوازده امام بزرگوار جانشینی ایشان را بر عهده داشته اند و به ولایت و رهبری جامعه برگزیده شدند . البته بعد از رسول خدا حوادثی پیش آمد که مانع از این امر شد .

در این درس اوضاع فرهنگی ، اجتماعی ، و سیاسی مسلمانان بعد از رسول خدا و نحوه برخورد مسلمانان با ائمه اطهار را بررسی میکنیم.

فعالیت کلاسی

به نظر شما آگاهی از اوضاع اجتماعی و فرهنگی عصر ائمه (ع) چه فوایدی برای زندگی امروز ما دارد ؟ از شرایط به وجود آمده در آن دوران پند و عبرت گرفته و در شرایط مشابه که برای ما پیش می آید از رفتار و عکس العمل های معصومین و یاران راستینشان الگو برداری کنیم تا فریب فریبکاران را نخوریم و از تضعیف شیعه جلوگیری کنیم .

پس از رحل رسول خدا حوادثی در جامعه رخ داد که رهبری امت را از مسیری که پیامبرص برنامه ریزی کرده بودند خارج کرد. و در نتیجه نظام حکومت اسلامی که بر مبنای امامت طراحی شده بود تحقق نیافت . فقط در یک دوره کوتاه چهارسال و نه ماهه امام علی ع با وجود تمام مشکلات عالی ترین حکومت را عرضه کردند .

طولی نکشید که حکومت به دست بنی امیه که سرسختانه با پیامبر مبارزه میکردند افتاد. ابوسفیان که رهبری مشرکان را برعهده داشت حدود دوسال قبل از رحلت رسول خدا به ناچار تسلیم شد . پسر او معاویه نیز با استفاده از ضعف از ضعف و سستی یاران امامچیم حسن حکومت مسلمانان را به عهده گرفت.

معاویه به قول هایی که به مسلمانان داده بود عمل نکرد ویزید پسر خود را جانشین خود کرد که یزید کارهای زشتی اعم از موارد زیر را انجام میداد :

۱- احکام نماز را به مسخره میگرفت

۲- آشکارا شراب میخورد

۳- سگ بازی و میمون بازی میکردو با آن ها به مجالس وارد میشد

۴- نوه گرامی پیامبرص امام حسین ع و یارانش را به شهادت رساند و خانواده ایشان را به عنوان اسیر در شهر ها گرداند.

دومورد از سخنرانی های امام علی ع در مورد هشدار به مسلمانانی که ضعف و سستی داشتند و از دستورات امام خود پیروی نمیکردند د اینجا بیان میشود :

۱- سوگنده به خداوندی که جانم به دست قدرت اوست ان شامیان بر شما پیروز خواهند شد نه از ان جهت که انان به حق نزدیک ترند بلکه به این جهت که انان در راه طلبی که زمامدارشان می رود شتابان فرمان او را میبرند و شما در حق من بی اعتنایی و کندی میکنید این مطلب قلب انسان را به درد می آورد که انها در مسیر باطل خود این چنین متحدند و شما در راه حق این گونه متفرق و پراکنده اید.

۲- به خدا سوگند بنی امیه چنان به ستمگریو حکومت ادامه خواهد داد که حرامی باقی نماند جز آنکه حلال شمارند ... تا آنکه در حکومتشان دو دسته بگیرند ۱ دسته ای برای دنیای خود که به آن نرسیده اند.

پس از سقوط بنی امیه حکومت به دست بنی عباس افتاد.

انان با اینکه خود را از آموزادگان پیامبر میدانستند و با این نام حکومت بدست گرفتند اما روش سلطنت بنی امیه را ادامه دادند و اگر تحول معنوی و فرهنگی ایجاد شده در عصر پیامبرص و دو میراث گران قدر ان حضرت-قران کریم و ائمه اطهارع- نبود جز نامی از اسلام باقی نمی ماند.

چالش های سیاسی و اجتماعی و فرهنگی عصر امامان :

۱- ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم ص

الف- احتمال خطا در نقل احادیث افزایش یافت و امکان کم و زیاد شدن عبارت ها فراموش شدن اصل حدیث فراهم شد.

ب- شرایط مناسب برای جاعلان حدیث پیش آمد و انان بر اساس غرض های شخصی به جعل یا تحریف حدیث پرداختند یا به نفع حاکمان ستمگر از نقل برخی احادیث خودداری کردند.

ج- بسیاری از مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی بهره ماندند انان نیز ناچار شدند سلیقه شخصی رادر احکام دینی دخالت دهند و گرفتار اشتباهات بزرگ شدند.

این که سال ها بعد منبع نوشتن حدیث پیامبر برداشته شد و حدیث نویسی رواج یافت اما به اینکه صحاب پیامبر حضور نداشتند به دلیل فوت یا شهادت ... احادیث زیادی جعل و تحریف یافت.

عالمان وابسته به قدرت و علمای اهل کتاب مانند کعب الاحبار که به ظاهر مسلمان شدند

۱. تحریف در معارف

اسلامی وجعل احادیث

اقدامات

(۱) تفسیر و تعلیم آیات قرانو معارف اسلامی مطابق با افکار خند به نفع قدرتمندان

(۲) نقل داستان های خرافی از پیامبر (ص) و راهبایی این مطالب به

بنی امیه و بنی عباس نیز به اندیشه های فاسد میدان می دادند تا قدرتشان را تقویت کنند

۲. ارائه الگو های نامناسب

اقدامات

(۱) انزوای شخصیت های اصیل اسلامی به خصوص اهل بیت پیامبر (ص)

(۲) برجسته شدن شخصیت های دور از معیارهای اسلامی

اکثر مردم در اعتقادات و عمل خود ، دنباله روی شخصیت های برجسته جامعه هستند و آنها را اسوه قرار می دهند . در زمانی که رسول خدا (ص) اسوه مردم بود ، انسان های آزاده ، با ایمان و شجاعی چون امام علی تربیت شدند .

پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا (ص) جاهلیت با شکلی جدید وارد زندگی اجتماعی مسلمانان شد ، حاکمان بنی امیه و بنی عباس برای خود و اطرافیان شان کاخ های بزرگ و مجلل ساختند و خزائن خود را از جواهرات گران قیمت انباشته کردند .

این تغییر مسیر ، جامعه مؤمن و فداکار عصر پیامبر اکرم (ص) را به جامعه ای راحت طلب ، تسلیم و بی توجه به سیره و روش پیامبر اکرم (ص) تبدیل کرد . این تغییر فرهنگ ، سبب شد که ائمه اطهار (ع) با مشکلات زیادی رو به رو شوند .

درس ۸

احیای ارزش ها را ستین

به علت عدم توجه مسلمانان به هشدارهای حضرت علی آنچه ایشان پیش بینی میکردند اتفاق افتاد
بنی امیه بر مردم حاکم شدند
دنیای اسلام تاحدی به دوران جاهلیت بازگشت
با این وجود ائمه اطهار با آنان مقابله میکردند و مسئولیت های خود را انجام میدادند

۱- تعلیم و تفسیر قران کریم: با اینکه حاکمان آن زمان قران را مطابق اندیشه های خود تفسیر میکردند امامان بزرگوار در هر فرصتی معارف این کتاب اسمانی را بیان میکردند

۲- اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر: حضرت علی و حضرت فاطمه به ممنوعیت احادیث توجه نمیکردند و سخنان پیامبر را به فرزندان و یاران خود می اموختند (زنجیره طلایی نمونه ای از آن است)

۳- تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو: با گسترش ایلم سوال های بسیاری پیش آمد که ائمه اطهار با حضور سازنده شان این مشکلات را برطرف میکردند

اقدامات مربوط
به مرجعیت دینی

۱- عدم تایید حاکمان: امامان هیچ یک از حاکمان غیر قانونی خود را تایید نمیکردند

۲- معرفی خویش به عنوان امام بر حق: آن بزرگواران همواره خود را جانشین بر حق پیامبر معرفی میکردند

۳- انتخاب روش درست مبارزه: امامان شیوه درست مبارزه را متناسب با شرایط برمی گزیدند که هم تفکر اسلام راستین باقی بماند و هم بنای سلسله بنی امیه و بنی عباس را سست کنند خشونت و ستمگری در این دوره ها به گونه ای بود که اگر کسی به عنوان پیرو شیعه و امامان شناخته میشدند به بدترین نحو مجازات میشدند بنابر این ائمه اطهار بارزه با دشمن را به شیوه ((تقیه)) یعنی پیش بردن

مجاهده در راستای
ولایت ظاهری:

اقدامات در حالت مخفی به گونه ای که به دشمن ضربه زند و کمتر ضربه بخورد

مروری کوتاه بر مبارزه امامان: این مبارزه ۲۵۰ سال پس از رحلت پیامبر به طول انجامید:

۱_ امام علی پس از محرومیت از حق رهبری برای حفظ نظام سکوت کرد اما در این حال گوشه گیری نکرد و کمک مردم بودند تا زمانی که مردم پس از خلیفه سوم به پیش ایشان آمدند و خواستار رهبری جامعه را داشتند

۲_ امام حسن در برابر معاویه جهاد کردند اما معاویه سپاه امام را با صرف هزینه به طرف خود کشاند و بسیاری از مردم را طرف خود کشاند و امام برخلاف میل خود دست از جنگ کشید و با معاویه قراردادی را امضا کردند اما معاویه تمام بند های آن را زیر پا گذاشت

۳_ امام حسین روش برادر خود را پیش گرفتند وقتی یزید به حکومت رسید امام روش خود را تغییر دادند و تصمیم گرفتند علیه آن قیام کند

۴_ پس از شهادت امام حسین سرکوبی شیعیان به شدت آغاز شد و طرفداران امام به شدت ازار می دیدند در این شرایط امام سجاد در کنار گسترش معارف از طریق دعا به تجدید حیات نهضت شیعیان پردازند

۵_ در اثر فعالیت های امام سجاد و قوت گرفتن مجدد شیعیان معرفی اسلام اصیل در دوره امام باقر شروع شد و ایشان یک نهضت علمی و فرهنگی بزرگ آغاز کردند

۶_ در زمان امام صادق ناخشنودی نسبت به دستگاه بنی امیه به اوج رسیده بود به همین دلیل امام با یاران خود مبارزه را علنی تر کردند

۷_ زمان امام کاظم دوره اختناق شدید بود اما ایشان دست از مبارزه نکشیدند آن امام سال ها در زندان بود و توسط هارون به شهادت رسید

۸_ بعد از شهادت امام کاظم امام رضا امامت و رهبری جامعه را بر عهده گرفتند که با روی کار آمدن مامون زمینه فعالیت شیعیان افزایش یافت

۹_ با شهادت امام رضا مرحله سختی برای شیعیان آغاز شد به طوری که حتی رفت آمد ساده به خانه امام جواد نیز مشکل داشت. امام هادی را به اجبار به سامرا فرستادند و در یک پایگاه نظامی منزل دادند

وظیفه ما در برابر امامان و پیامبر:

ما پیرو شیعه انسان هایی هستیم که جان و همه زندگی خود را برای نات و رستگاری انسان ها فدا کردند و به پیشگاه الهی رفته اند پس شایسته است به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم که شیعه بودن تنها به اسم نیست بلکه باید با عمل همراه باشد

امام صادق (ع) می فرمایند: مایه زینت و زیبایی ما باشید نه مایه زشتی و عیب

درس ۹

عصر غیبت

- ۱- در سپیده دم جمعه نیمه شعبان سال ۲۲۵ ه.ق در سامرا به دنیا آمد
- ۲- با پدر بزرگوارش زندگی میکرد
- ۳- آغاز امامت ایشان در سال ۲۶۰ ه.ق
- ۴- دارای دو غیبت صغری و کبری از دوره امامت خود بوده
- ۵- با چهار نفر از یاران نزدیک خود در طول غیبت خود در ارتباط بوده (نواب اربعه)
- ۶- بعد از ایشان جانشینی نیست

در رابطه با امام زمان

سخنی از امام علی (ع): زمین از حجت خدا خالی نمی ماند اما خداوند به علت ستمگری انسان ها و زیاده روی در گناه آنان را از وجود حجت در میانشان بی بهره می سازد.

چگونگی امامت امام زمان در عصر غیبت: امام را غایب نامیده اند به دلیل اینکه از نظرها غایب است نه اینکه در امعه حضور ندارد به عبارت دیگر انسان ها هستند که ایشان را نمی بینند اما ایشان در میان مردم حضور دارند.

امام علی (ع): حجت خداوند در میان فرزندان علی و پیروان اوست

خورشید پشت ابر

به دلیل غایب بود ایشان بهره مندی از امام در عصر غیبت کاهش می یابد از این رو ان حضرت را به خورشید پشت ابر تشبیه کرده اند در این زمان نه امکان حکومت و ولایت ظاهری است نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین زیرا این بهره مندی مختصر ولایت معنوی است که نیازمند به حضور در میان مردم نیست.

امام عصر در نامه ای به شیخ فقیه می فرماید:

ما از اخبار و احوال شما آگاهییم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست.

- ۱- هدایت باطنی افراد
- ۲- حل بعضی از مشکلات علمی علما
- ۳- خبر دادن از پاره ای از رویدادها
- ۴- دستگیری از دردمندگان و دعا برای مومنان

نمونه هایی از یاری رسانه
امام زمان به مردم

- ۱- تقویت معرفت و محبت به امام: پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مومنان مهربان تر اند و آنان که چنین معرفتی رابه دست آورده اند محبت بیشتری به امام دارند
پیامبر اکرم: هرکس که دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند ولایت و محبت امام عصر را بپذیرد
- ۲- پیروی از فرمان های امامان: منتظر حقیقی تلاش میکند که در عصر غیبت پیرو امام خود باشد و از ایشان تبعیت کند رسول خدا می فرماید: خوشا به حال کسی که به حضور قائم برسد در حالی که پیش قیام او نیز پیرو باشد.
- ۳- آماده کردن خود و جامعه برای ظهور
- ۴- دعا برای ظهور امام

مسئولیت های منتظران

درس دهم

مرجعیت و ولایت فقیه

■ دلایل ضرورت تداوم دو مسئولیت □ مرجعیت دینی □ و □ ولایت ظاهری □ در عصر غیبت:

الف) نتایج منفی عدم تداوم مرجعیت دینی: مردم با وظایف خود آشنا نمیشوند، مردم نمیتوانند به وظایف دینی خود عمل کنند.

ب) نتیجه عدم تداوم ولایت ظاهری: نمیتوانند احکام اجتماعی اسلام را در جامعه اجرا کرد.

■ شیوه پیامبر و امامان نیز در زمان حیاتشان برای مردمی که به ایشان دسترسی نداشتند تربیت دانشمندانی بود که احکام و معارف را برای مردم بیان کرده و پرسش‌ها ایشان پاسخ دهد

■ تفقه: تلاش برای کسب معرفت عمیق

فقیه: کسی که به معرفت عمیق در دین رسیده و میتواند قوانین اسلام را از قرآن و روایات به دست آورد

تقلید: در چیزی که تخصص و مهارت نداریم به متخصصان رجوع کنیم.

مرجع تقلید: فقیه‌ای که احکام را در اختیار مردم قرار میدهد او متخصص احکام دین است.

ولی فقیه: فقیه‌ای است که توانایی سرپرستی و ولایت جامعه را دارد او عهده دار حکومت است و قوانین الهی را در جامعه اجرا میکند.

■ در عصر امام عصر مسئولیت مرجعیت دینی ایشان در قالب مرجعیت فقیه توسط مراجع تقلید و مسئولیت ولایت ظاهری ایشان در قالب ولایت فقیه و توسط ولی فقیه انجام میشود.

■ شرایط مرجع تقلید: اعلم، باتقوا، عادل، زمان شناس

■ شرایط ولی فقیه: مشروعیت، مقبولیت

مشروعیت: باتقوا، عادل، زمان شناس، مدیر و مدبر تا جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند، شجاعت و قدرت روحی داشته باشد با دشمنان مبارزه کند احکام دین را اجرا کند در مقابل تهدیدها بایستد.

مقبولیت: مردم به صورت مستقیم و غیر مستقیم ولی فقیه را بپذیرند.

■ راه های شناخت و انتخاب مرجع تقلید:

از دو نفر عادل و مورد اعتماد مشورت گرفت، یکی از فقها در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که مطمئن شویم او دارای شرایط است

■ انتخاب ولی فقیه :

امام خمینی: مشروعیت ایشان توسط مراجع تقلید تایید شده بود، مقبولیت ایشان به طور مستقیم و به واسطه حضور مردم در اجتماعات تایید شد.

امام خامنه ای: مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب کردند سپس این نماینده مشروعیت امام خامنه ای را تایید کردند

■ وظایف رهبر جامعه:

ساده زیستی، تصمیم گیری بر اساس مشورت، حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان، تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه.

■ در جامعه اسلامی رهبر جامعه انسان پیشروی است که با قدم گذاشتن در مسیر کمال و عدالت مردم را به این فرا می خواند و مردم نیز او را همراهی میکنند و در سختی ها تنها نمی گذارند

■ اساس پیشرفت حکومت اسلامی مشارکت و همراه مردم است

■ مسئولیت مردم :

(۱) وحدت و همبستگی اجتماعی :

نتایج: (قوی شدن کشور، یاری رهبری برای اجرای قوانین اسلام)

عواقب تفرقه: (حکومت از پا در می آید، سلطه گران بر کشور مسلط می شوند)

(۲) استقامت و پایداری در برابر مشکلات

(۳) افزایش آگاهی سیاسی و اجتماعی

(۴) مشارکت در نظارت همگانی

۵) اولویت دادن به اهداف اجتماعی

■ کارگزاران مدیران و مسئولان جامعه اند که در جمهوری اسلامی سه قوه **مقننه**، **مجریه**، **قضاییه** را تشکیل می دهند

■ کارگزاران :

۱_ وظایف خود را بشناسند و عمل کنند اعتماد مردم به حکومت افزایش می یابد.

۲_ عملکرد غلط داشته باشند سبب افزایش مشکلات و ناکارآمدی حکومت میشود

■ عهد نامه مالک اشتر:

۱_ حضرت علی این نامه را به مالک اشتر نوشت

۲_ این نامه نشانه فکر و درایت امام در کشور داری است

۳_ وظایف کارگزاران را باعلت به آنها گوشزد میکند

درس یازدهم

عزت نفس

- در قرآن کریم ۹۵ بار خداوند به صفت عزت توصیف شده است .
  - عزت به معنای نفوذ ناپذیری و تسلیم نبودن در برابر کافران و مستکبران و گناه و آلودگی است.
  - ذلت به معنای شکست ناپذیری و مغلوب و تسلیم بودن در برابر کافران گناه و آلودگی است.
  - نکته عزت و ذلت کاملاً معنای مخالف هم دارند
  - انسان عزیز در برابر ظالمان و هم چنین در مقابل هوی و هوس خویش می ایستد و روحش را آزرده حقیر و کوچک نمیکند.
  - انسان ذلیل در برابر ظالمان و هم چنین در مقابل هوی هوس خویش تن به خواری میدهد و روحش را به گناه الوده میکند.
  - راه های تقویت عزت:
- الف) شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک :
- ۱_ اگر انسان ارزش چیزی را نداند آن را به بهای کم میفروشد
  - ۲_ خداوند برای این که ما ارزش خود را بدانیم جایگاه انسان را در آفرینش بیان میکند
  - ۳_ احادیث مرتبط :

*امام علی (ع): انه ليس لانفسكم ثمن الا الجنه فلا تتبعوها الا بها

*خداوند(ای فرزند آدم این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم)

۴_ آیه مرتبط : □ ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم .... و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم. □

ب) توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او :

۱_ چون خداوند خالق تمام هستی است سرچشمه تمام قدرت ها و عزت ها اوست.

۲_ چون خداوند سرچشمه همه عزت است هر کس عزت میخواهد باید خود را به او وصل کند.

۳_ شناخت عظمت خداوند و ایمان به او سبب میشود تا انسان به طور طبیعی تسلیم خدا شود و بندگی او را بپذیرد.

۴_ احادیث مرتبط :

*امان علی(ع): در وصف کسانی که عزت خود را در بندگی خدا یافته اند می فرماید: □ خالق جهان در نظر آنان عظیم است در نتیجه غیر خدا در چشم خدا آنان کوچک است. □

*امام علی(ع) پیرامون عزیز بودن در برابر غیر خدا میفرماید: □ بنده ی کسی مثل خودت نباش زیرا خداوند تو را آزاد آفرید □

۵_ آیه مرتبط: □ من کان یرید العزه فله العزه جمیعا □

■ نمونه های عزت پیشوایان دین در برابر ظالمان و ستمگران:

۱_ پیامبر در برابر محاصره مشرکان مکه فرمود: اگر خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند از راه حق دست بر نمی دارم.

۲_ امام حسین در برابر سپاهیان یزید فرمود: مرگ با عزت از زندگی با ذلت برتر است

۳_ حضرت زینب در برابر حاکم کوفه فرمود: در این واقعه جز زیبایی ندیدم

■ پاسخ مثبت به تمایلات پست سبب تضعیف عزت نفس و سوق دادن انسان به سوی خواری و ذلت میشود

■ نوجوانی و جوانی بهترین زمان دوری از تمایلات پست است زیرا :

۱_ در این دوره انسان هنوز به گناه عادت نکرده است

۲_ خواسته های نامشروع در وجود او ریشه دار نشده است

۳_ به تعبیر پیامبر انسان به آسمان نزدیک تر است یعنی گرایش به خوبی ها در او قوی تر است

■ شناخت ریشه های تمایلات راهگشای ما برای حرکت به سوی عزت و دوری از ذلت است

■ تمایلات انسان

الف) تمایلات عالی و برتر :

۱_ مربوط به بعد الهی و معنوی انسان است

۲_ مثال: دانایی، عدالت، شجاعت، ایثار و...

۳_ عقل و وجدان **نفس لوامه** ما را به آن ها فرا می خوانند تا تمایلات معنوی در ما پرورش پیدا کند

ب) تمایلات دانی (حیوانی)

۱_ مربوط به بعد حیوانی و دنیایی انسان است

۲_ مثال: ثروت، شهوت و...

۳_ تمایلات بدی نیستند و برای زندگی دنیا لازم اند

۴_ نباید از حد تجاوز کنند و اصل و اساس زندگی باشند

۵_ خداوند با احکام خود حدود و چگونگی استفاده از آن را مشخص کرده است

۶_ **نفس اماره** از انسان میخواهد فقط به این تمایلات مشغول باشد

■ انسان عزیز به ندای عقل و وجدان و نفس لوامه گوش داده و به سوی تمایلات عالی حرکت میکند اما انسان ذلیل تسلیم نفس اماره شده و فقط پی تمایلات دانی است.

درس دوازدهم

پیوند مقدس

رسول خدا فرمودند که هیچ بنایی نزد خدا محبوب تر از ازدواج نیست .

خانواده مقدس ترین نهاد اجتماعی نزد خدا است. این نهاد با ازدواج زند و مرد به وجود می آید و با آمدن فرزند کامل میشود.

شخصیت انسانی زن و مرد

کلمات ((انس)) ((انسان)) ((بنی آدم)) ((ناس)) در قرآن کریم به جنس خاصی ندارد و هر ایه ای که این کلمات آمده به هر دو مربوط میشود . زیرا حقیقت انسان را روح تشکیل میدهد و روح انسان نه مذکر است نه مؤنث.

نقش های مکمل

خداوند زن و مرد را به گونه ای آفریده که زورج یکدیگر باشند. زن و مرد اگرچه ویژگی های مشترکی دارند اما از جهت ((زن بودن)) و ((مرد بودن)) یعنی از خصوصیات جسمی با هم متفاوت هستند و این تفاوت به گونه ای است که هر دوی آن را به هم نیازمند کرده بدون این که نسبت به هم برتری داشته باشند زیرا برتری هرکس نزد خداوند به تقواست که هر انسانی می تواند آن را درون وجود خود پرورش دهد.

خداوند برای تشکیل یک خانواده ی متعادل نقش های خاصی رت به هر یک داده برای مثال توانمندی عاطفی بالا زنان و قدرت جسمی بیشتر مردان برای آن است که زن با محبت مادری فرزندان را رشد دهد و مرد با کار کردن نان آور خانواده باشد.

مهم ترین برنامه ها برای تشکیل خانواده:

۱- تقویت عفاف و پاکدامنی: دوره ی بلوغ تا ازدواج یکی از حساس ترین و ارزشمند ترین دوره های عمر انسان است که نوجوانان و جوانان باید این دوره را با پاکدامنی و پاکی بگذرانند تا وقتی که وارد زندگی میشود الوده به گناه نباشد و راه بهشت را برای خود و فرزندان هموار کند.

هر نوجوانی به طور فطری و ذاتی خواستار ازدواج با کسی است که قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده خود نیز باید اینگونه باشد و همچنین هر کس که خواستار آن است تا دیگران به اعضای خانواده او نظر سود نداشته باشد خودش هم باید چنین باشد نظام هستس بر عدالت است عمل هرکس عکس العملی دارد که قسمتی از آن در این دنیا ظاهر و تمام آن در آخرت

۲- توجه به اهداف ازدواج

۱- پاسخ به نیاز جنسی ۲- انس با همسر ۳- رشد و پرورش فرزندان ۴- رشد اخلاقی و معنوی

شایسته است که به تدریج درباره هدف خود از ازدواج فکر کنیم و هوشمندانه وارد این مرحله زندگی شویم.

انتخاب همسر و مسئولیت پذیری: پس از تعیین هدف ازدواج انتخاب همسر مناسب مطرح میشود که رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است و اگر عقدی به زور انجام گیرد باطل است و مشروعیت ندارد همچنین شخص باید شور و احساس جوانی تسلط کامل داشته باشد و باچشم باز عمل کند.

مانند سخن زیبای حضرت علی (ع):

حب الشيء يعصی و یصم-----علاقه شدید به چیزی ادم را کر و کور میکند

همچنین پیشوایان دین از ما خواسته اند که در انتخاب همسر با پدر و مادر خود مشورت کنیم و به انتخاب درستی برسیم زیرا به علت تجربه و پختگی شان بهتر میتوانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند.

برخی از معیارهای ازدواج:

- ۱- اصالت خانوادگی ۲- اخلاق خوب و خوش رویی ۳- پوشش مناسب اسلامی ۴- صداقت با همسر
- ۵- عدم ارتباط قبلی با جنس مخالف ۶- عاقل و فهیم بودن

راه های شناخت همسر

تحقیق درباره همسر آینده را نباید با معاشرت هایی که منبع ان هوس های زود گذراست اشتباه گرفت تجربه نشان داده است که اینگونه معاشرت ها هرچند با عنوان شناخت روحیه همسر و پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر باشد نتیجه ای ندارد به همین خاطر خداوند اجازه اینگونه معاشرت هارا به ما نداده است در این نوع روابط معمولاً احساسات دو طرف بر هم حاکم میشود و هر دو سعی دارند تا نزد یکدیگر محبوب شوند که معمولاً به جدایی منجر میشود.

((زمان ازدواج))

امادگی برای ازدواج نیازمند دو بلوغ است یک بلوغ جنسی و دیگری بلوغ فکری و عقلی است که پس از بلوغ جنسی اتفاق می افتد بلوغ عقلی باعث میشود که جوان زندگی را جدی بگیرد و برای آینده ی همسرش برنامه ریزی کند که نشانه های ان از جمله:

داشتن شغل و پیدا کردن کار فکر کردن درباره ویژگی های همسر تنظیم خرج و هزینه خود و دوری از نشانه های بلوغ عقلی است. همچنین نباید فاصلع میان بلوغ جنسی و فکری بازمان ازدواج زیاد شود.

این جمله کوتاه اهمیت ازدواج را به خوبی میرساند که نشان میدهد چگونه نیمی از دینداری انسان با ازدواج حفظ میشود

((برای دختران و پسران خود امکان ازدواج را فراهم کنید تا خداوند اخلاقشان را نیکو کند و در رزق و روزی آنها توسعه دهد و عفاف و غیرت آنها را زیاد گرداند)).

امام صادق میفرماید: دو رکعت نماز شخص متأهل برتر از هفتاد رکعت نمازی است که شخص مجرد می خواند.

نباید از یاد ببریم که ازدواج برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخگویی به قانون خلقت انجام میشود و شایسته است که با این نیازهای طبیعی در زمان مناسب و به شیوه صحیح پاسخ دهیم.

((فوائد ازدواج و ضررهای دیر ازدواج کردن))

شادابی سلامت جسمی و روحی رشد طبیعی احساس رضایت درونی کاهش فشار جسمی و سلامت اخلاقی جامعه از فوائد ازدواج در زمان مناسب است

تاخیر در ازدواج سبب افزایش فشارهای روحی و روانی روابط نامشروع و آسیبهای اجتماعی میشود.

همچنین اگر کسی بخواهد به شیوه ی ناصحیح به نیازهای جنسی خود پاسخ بدهد در آن صورت لذت آنها برخاسته از گناه است پس از چندی روح و روان فرد را نابود میکند و شخصیت او را میشکند اینگونه افراد روحشان مانند تشنه ای است که هرچه بیشتر از آب شور دریا مینوشند بر تشنگی اشان افزوده میشود و بی قراری او شدت می یابد.

پایان